

UML 18-6817

Polish

10

Hongrie

Dr Lúcia Góssy

Budapest

Ferenc József rakpari 2

Solymar üdvözlő
beosztás

Gyula

Dr

47. 0. 26.

Abbazia

Punta Colova.

Hay

Budapest, 1949, VII. 28

Kedves Gyuri,

ha másodszor nem beszélek Gertruddal, sohasem tudom meg, hogy első telefonbeszélgetésünk alkalmával megbántottalak benneteket. Természetesen, utólag rekonstruálva, nektek teljesen igazatok van. Bár az én szava im egészen mást jelentettek, mint amit Gertrud tulajdonított nekik, de nekem a jelenlegi körülmények között kutya kötelességem lett volna számolni azzal, hogy ti határozott választ vártok egy határozott kérdésre és nem tudtok törődni azzal, hogy én többnapos töprengés és számtalan vita után már régen nem a kérdésen magán, hanem annak századik elágazásán gondolkodom. Tény az, hogy amikor Gertrud engem megkérdezett, hogy mit szólok Rudas cikkéhez, én már közhelynek és fölösleges szöszaporításnak éreztem azt mondani, hogy a cikket helytelenítem, hangját és módszereit elítélem, tartalmát és tendenciáját károsnak tartom. Viszont kínosan éreztem azt, hogy nem elég a tudásom a cikk minden hamis állításának a meggyőző megcáfolásához és, ami ennél még fontosabb, a cikk kapcsán egy csomó olyan új gondolatom támadt és régi ujult fel, ami nyugtalanít és amiről szeretnék előbb-utóbb beszélni veled. (Ezért is kértem Gertrudot, hogy szóljon, ha elmehtek hozzátok, amit ő a te cikked befejezése utánra meg is ígért.) Gertrud mindezt, úgy látszik, nem értette ki az én szavaimból és azt hitte, hogy csak kertelek, amikor a tudásom fogyatékoságáról és tisztázandó kérdésekről beszélek.

Remélem, hogy mégis érdekel, ha megírom, mik azok a problémák, amelyek Rudas cikke kapcsán - bár nem abból merítve - nyugtalanítanak.

Először: már Moszkvában többször beszéltem arról, hogy a "Ticsénye" vitát nem értettem, nem is ismertem eléggé. Eleinte még nem tudtam elég jól oroszul, később, a háborus időkben meg már nem volt időm, hogy pótlólag ~~elolvassam~~ elolvassam, a kivonatolt információk meg nem elégítettek ki. Viszont volt egy

körülmény, amit előttem sohasem titkoltam: a Ticsénye mindhárom orosz képviselője, akit ismertem, (Lifsic, Uszjévic, Szác) emberi magatartásával nagyon elijesztett. A nekem nem ~~te~~ emberi tulajdonságok olyan természetűek, hogy irodalompolitikai szempontból nem lehetnek közömbösek. Innen származik az a régi kétségem - nem éreztem magam feljogosítva, hogy kerekén kimondjam, de Moszkvában előttem nem egyszer megpenditettem - hogy vajjon az orosz ticsényések és te nem két malomban öröltekek-e? Konkrétan: hogy ugyanabból a helyes elméleti ~~alappól~~ ^{alappól} kiindulva, amelyből te a Párt nyugati népfrempolitikáját tökéletesen támogató irodalompolitikai eredményekre jutottál, ők a VKP(b) belföldi politikája szempontjából nem helytelen irányba tévedtek-e? A mindennapi ember, sőt a mindennapi író-ember kérdéseitől való idegenkedésük erre vallott. Most, a kozmopolita-vita idején ez a kérdés újra meg újra eszembe jutott. Ez tehát az első problémám, amely a fejemben volt, amikor Gertruddal telefonon beszéltem.

Másodszor: én a formalizmus-naturalizmus vitát a Szovjetunióban éltem át. A Párt álláspontját nem volt nehéz magamévá tennem, pontosan megegyezett az én nézetemmel és praxisommal. Különösen érthető volt számomra a formalizmus és naturalizmus elleni együttes fellépés. Annál jobban csodálkoztam, amikor Horváth Márton ismert cikkében a naturalizmust külön választotta és majdnem amnesztiát adott neki. Természetesen nem akartam a dolgot egyszerűen azzal elintézni, hogy Marci téved. Két elgondolásom volt. Egyik, hogy amilyen figyelmetlenül olvasom az utóbbi időben a szovjet sajtót, történhetett valami taktikai változás, amelyről én nem tudok. Másik, hogy Marci cikkével talán éppen a ló másik oldalán esünk le, de amikor az első oldalán voltunk lepotyogva, azt nem vettük észre. Ez a második megdöntésem annál is könnyebben jött, mivel én irodalompolitikánkban bizonyos dolgokat sohasem helyeseltem. Ennek szerényen kifejezt is adtam, de passzív maradtam (helytelenül), nehogy azt higgyék, hogy szektáns vagyok, vagy pláne hogy az irigység beszél belőlem. Elsősorban Déry nagy "vydvgálására" gondolok. Igaz, te voltál az, aki Déry regényét politikailag kritizáltad. De megállapításaidnak senki sem vonta le semminemű konzekvenciáját (ezt te nem is kívántad). Déry továbbra is "a" kommunista író maradt, akinek tehetsége (schlechthin!) megbocsájthatóvá teszi, hogy trockista gőzöktől

elhomályosított szemüvegen nézi az ország politikai képét és a munkásosztály szerepét, hogy szegényének jövőbenező részleteiben szemrebbenés nélkül jósolja a Horthy-éra folytatását 1950 utánra is (és azon akkor se változtat, amikor regénye a felszabadulás utánig kiadatlanul fekszik és csak valamikor 46-ban vagy 47-ben lát napvilágot), hogy az Alvilági játékok végére minden művészi szükség nélkül odabiggyeszt egy adag vörös szadizmust, stb. Ugy hiszem, hogy a tehetségnek ilyen tartalomtól elvonatkoztatott túlbecsülését többekkel, köztük még volt fasisztákkal is, alkalmaztuk (irodalompolitikailag nem azzal az eredménnyel, amit vartunk, mert mindmáig egyet sem sikerült közülük megnyerni). Ha ez a föltevésem helyes, akkor úgy látszik, mi mind hibásak vagyunk abban, hogy a formalizmust a szovjet tapasztalat ellenére különválasztva kezeltük a naturalizmustól, előbb a formalizmus javára, ami nekünk tűrhető koncesszióknak tűnt, most pedig a naturalizmus (és a velejáró vulgarizmus, tehetségtelenek, stréberek, ügyes intrikusok előrefurakodása, nagyobb szellemi megerősítést követelők megrágalmazása, stb.) felé lendül az inga, amit talán más elvtársaink tekintenek kellemetlen, de hasznos koncesszióknak. Igaza pesze annak volna, aki egyik oldalán sem esnék le a lónak. - Ez volna a második problémám.

Harmadszor: én a szovjet irodalomról magammal hoztam egy képet, amely a k k o r nagyjából helyes volt és, úgy tudom, a te véleményeddel is megegyezett. Azóta a szovjet irodalom lényeges változáson ment keresztül, amit részben észre is vettem, de egészében értékelni mégis elmulasztottam. Én most inkább a drámai irodalomra gondolok, a többit nem figyeltem meg eléggé. A változás igen nagy. Annak a statikus szindarabirásnak, amelyben az egyik szereplőnek eleve igaza volt, a másik eleve gazember volt, már csak csekély szerepe van. A legpozitívabb figura összetévesztése a drámai hőssel szintén ritkább. A mai szovjetdarabokban minden mozog, drámai dialektika kezd uralkodni és a hőst igyekeznek a hőségválás folyamatában ábrázolni. Ezek a szovjet dráma (akár tehetségesebb, akár kevésbé tehetséges egyik-másik művelője) elvben megoldotta az osztályharc nélküli társadalom dramaturgiáját. Így tehát olyan irodalomtörténeti esemény játszódott és játszódik le a szemünk előtt, amit kötelességünk észrevenni és belőle a konzekvenciákat levonni. Én, bár, mondom, egyes esetekben már írásban is regisztráltam a novumot, az egész változásnak a jelentőségére csak közvetve jöttem rá, amikor Csehovot tanulmányozva meg-
ér

19-68/12

értettem az orosz dráma korszakalkotó jelentőségét a XIX. század közepe óta. Kérdés: nem követtünk-e el komoly hibát mulasztást, amikor a szovjet irodalomban mutatkozó novumot nem értékeltük teljes jelentőségében és ezzel a szovjet irodalom vezetőszerének hirdetését meggyőződés nélküli és meggyőzni nem tudó frázishősöknek engedték át? - Ez tehát a harmadik problémám.

Ez a három nagyjából magába foglalja a kisebb részletproblémákat is. Bizonyára meg fogod érteni, hogy bár Rudas távol van attól, hogy akár ezeket, akár más valódi problémát felvessen, a cikke mégis alkalmas volt arra, hogy ezekt a gondolatokat előtérbe tölje. Ismétlem, Gertrud nem tudhatta, hogy min gondolkodom és ezért érthető a neheztelése, amelyet, úgy látszik, te is átvettél. De sokéves barátságunk után talán nektek is hihetőbbnek tűnik, hogy Gertruddal elbeszélünk egymás mellett, mint az, hogy az első ijesztésre elárullakx - és felhivlak, hogy ezt vedled közöljem. De a félreértésért teljes mértékben felelősnek érzem magam és nagyon sajnálom, hogy kellemetlen érzést okoztam nektek. Szeretném, ha minnél hamarabb beszélgethetnénk.

Gertruddal együtt sok szeretettel üdvözöl

Handwritten signature

MIA FILINT
Lukács Arch

MIA FILINT
Lukács Arch

IV. 6

1899-81/3

MTA FIL. INT.
Lukács Arch.

Vem valami csó-
 dalatos időt
 fogtunk ki, de
 azis mégis nagyon
 szép itt. 15-ig
 maradunk. Szóval
 üdvözlünk benneteket
 Háry

Lukács György
 elvárnak
 Budapest
 Belgrád rep.

3270/25

Székely Bertalan

Pécs.

Üdülõszálló a Mecseken.

L44L 18-689/4

Prisnago 1970.4.21.

Doáiga Spuri!

Nyolcvanötödik születésnapodra Évford
 epült nap megtettél túldyűr a legjobb
 kivánságaidat. Te egészrebben, a régi
 munkáledovel és munkabírásal adj
 megpámláhatatlan olvaod kezibe
 egye újabb műveket. Ugy hiszem, hisz
 ma nagyobb szűrés — még nagyobb
 szűrés — van az itásideira mint valaha.

hisz, hisz Prisnagoban lakunk, so-
 Nat gondolat arra a féli napra
 — gondolat, 1946-ban — amikor
 meglátogattalak benneteket, Gertowit
 és tejed a Szilari-házban. Te
 erre talán már nem is emlékszel,
 de medem napra most jelentett
 ez a találkozás. Ugy hiszem,
 napra volna emlékezed vissza veled

raportokban en-en találatokról,
en-en cívről, volt még indítva a
szondalaborra, amelyet várattalanul
teljesül beemlék.

En nagyon köszönöm neked
ezeket az ajándékokat. Nekem
nagyon jól tetszenek volt
részem.

Megszereztél igaz, melyről jó volt
szerepelni Rószöntőn a gyűlte-
lésed napján.

Fórum ölel

Hattyúmla
is Éva

MTA FIL. INT.
Lukács Arch.

134

Napnyugta a Balatonon

SZ

Szól szeretettel
üdvözléssel benneteket
lelkelettel velem
nyaralásunkból

Hajnalka
és Éva

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest

Ara:
60 fillér

Lukács Györgynek

LXXVIII-681/5

Budapest V.

Belgrád rakap 4.